

קולנוע חברתי

לימוד בעקבות הסרט "ימי התשובה של רחמים חנוכה" (ישראל, 2009. במאי: אריאל בנבגי*)

את זו דרש רבי אלעזר בן עזריה: "מכל הטאתיכם לפני ה' תטהרו" – (על) עבירות שבין אדם למקום (לקדוש ברוך הוא) יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם להכירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה (יפייס) את חברו. אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל! לפני מי אתם מיטהרין? מי מטהר אתכם? אביכם שבשמים, שנאמר: "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם", ואומר "מקוה ישראל ה" – מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל. (משנה מסכת יומא ח,ט)

לפיכך צריכין כל ישראל להחזיק בתשובה ולעשות שלום בין אדם לחברו ולמהול זה לזה בערב יום הכיפורים, כדי שיקבל תשובתם ותפילתם לפני הקדוש ברוך הוא בשלום ובחיבה יתירה. (פסיקתא רבתי** חוספה א, ג, שובה ישראל)

סליחה, לא התבוננתי

- למה צריך אדם לבקש סליחה ולפייס את חברו לפי המשנה? מה מוסיפה על כך הפסיקתא?
- אילו התרחשויות בסרט "ימי התשובה של רחמים חנוכה" קשורות ליום כיפור ולהכנה אליו? האם הם עוסקות ב"בין אדם לחברו" או ב"בין אדם למקום"?
- אילו אלמנטים (מושגים, חפצים, סמלים) שקשורים לסליחה ולכפרה קיימים בסרט? איזה שימוש נעשה באותם אלמנטים?

- מה היחס הנכון בין סליחה של "בין אדם למקום" לבין סליחה של "בין אדם לחברו" לפי המשנה והפסיקתא? מה היחס בין שני סוגי הסליחה בסרט? ממי מבקשים סליחה? למי לא סולחים?
- למה אמורים לשמש האלמנטים הקשורים לסליחה ולכפרה המוצגים בסרט? למה הם משמשים בפועל? איזו ביקורת הסרט מעביר על מקומה של הסליחה בחברה? כיצד השימוש באותם אלמנטים מחזק את הביקורת? מה מסמל המקווה לפי רבי עקיבא? מדוע לדעתכם אביו של רחמים טובע דווקא שם? האם יש קשר בין הדברים?

- מדוע אמרים פסוק זה בכניסה לבית הכנסת?
- באיזה הקשר מופיע הפסוק בסרט?
- אילו מוטיבים שקשורים לבית הכנסת בכלל ולספר התורה בפרט פזורים לאורך הסרט?

כאשר נכנס לבית הכנסת אומר:
מַה טָבוּב אֶהְיֶיךָ יַעֲקֹב מְשֻׁבְּנֵיךָ יִשְׂרָאֵל!
 (מתוך הסידור)

- מה אמורים לסמל המוטיבים הקשורים לבית הכנסת ולתורה המוצגים בסרט? למה הם משמשים בפועל? אילו ערכים מסמל בית הכנסת בעיניכם? מה הוא מסמל בסרט?
- איזו ביקורת מעביר הסרט על משמעותו של בית הכנסת בתוך החברה בה מתרחש הסרט? כיצד השימוש במוטיבים הקשורים לבית הכנסת מחזק את הביקורת הזו?
- הסרט עוסק במתח בין השמירה על הערכים האנושיים של החברה לבין השמירה על ערכיה הדתיים. כיצד מתמודדות הדמויות בסרט עם מתח זה? האם הן מרגישות בו?
- כיצד רחמים חנוכה מתמודד עם המתח הזה לאורך הסרט? איזה שינוי חל בצורת ההתמודדות בסצנת הסיום?

- מהי הביקורת של יוצר הסרט על ההתנהלות האנושית והדתית של החברה בה הוא חי? מה המסקנה שלו על המתח שבין שני המישורים? איזה מסר הוא מנסה להעביר?
- האם לדעתכם בהכרח ישנה סתירה בין שני העולמות, זה של "בין אדם לחברו" וזה של "בין אדם למקום"?
- מה תהיה התשובה של המשנה והפסיקתא לשאלה זו לדעתכם? מהי תשובתו של יוצר הסרט?
- כיצד הקולנוע מעצים את המסר שהסרט בא להעביר? מה היתרון של מזיה זו על פני מדיות אחרות?

משכן או כנסת

* הפסיקתא היא מדרש אגדה המורכב מפסקאות ארוכות, המבוססות על פסוקים מהפרשה ומההפטרה של פרשות מיוחדות. הפסיקתא ה'רגילה' המכונה 'פסיקתא רבתי', נערכה בתקופת הגאונים, ומושפעת מאוד ממדרש תנחומים.

* אריאל בנבגי (ישראל, 1980) הוא במאי ישראלי, בוגר "סם שפיגל". ביים את "ימי התשובה של רחמים חנוכה", סרט הגמר שלו, וכן סדרות כגון "אורים ותומים" ו"ניו יורק".